

Pogovor z gosti v studiu o problematiki v zvezi z učbeniki v osnovnih šolah

TV SLOVENIJA 1, 02.0165.2010, ODMEVI, 22:25

TOMAŽ BRATOŽ (voditelj): Zdaj pa k šolstvu, natančneje k učbenikom in učiteljem. Sindikat SVIZ je dosegel dogovor z vlado, da bo ta iz novega predloga normativov umaknila povečanje učne obveznosti učiteljev. Še vedno pa dvigujejo prah učbeniki in delovni zvezki. Pravilnik o učbeniških skladih je razdelil tako učitelje kot druge strokovnjake. Nekateri so za manj učne snovi in manj učbenikov, drugi spet obratno. In seveda tudi starši niso ravnodušni. Poglejmo najprej prispevek.

TADEJA ANŽLOVAR (novinarka): Za 16 predmetov v osnovni šoli učitelji izbirajo med več kot 300 učbeniki in skoraj 400 delovnimi zvezki. Največ izbire je za angleščino v 6. razredu, kar 11 učbenikov. Učiteljica na eni izmed ljubljanskih šol je izbrala tega.

LILJANA PROSENIK (učiteljica angleščine): Zaradi tega, ker je bogat in otrokom ponuja veliko več kot ostali učbeniki. Ogromno vaj je noter. O nogometu je tudi, kar je zdaj zelo zanimivo.

ANŽLOVAR: Izbira med 11 učbeniki ni bila lahka. Skupaj je sicer za šesti razred 51 učbenikov za 10 predmetov. So vas prepričali založniki v to?

PROSENIK: Ne, kar sama sem se prepričala. Jaz se ne oziram preveč na to, kar mi založniki rečejo, ampak sama se moram prepričati.

ANŽLOVAR: Odpravimo so do ravnateljice. Učbenikov in delovnih zvezkov je preveč, pravi.

DAMJANA KOROŠEC (ravnateljica Osnovne šole Nove Fužine): Absolutno. Tukaj je zgolj konkurenca založb.

ANŽLOVAR: Bistvena novost, ki jo prinaša nov pravilnik, je tudi odgovornost staršev pri izbiri delovnih zvezkov. Svet staršev mora namreč dati soglasje k ceni delovnih zvezkov. Za 6. razred znaša skupna cena skoraj 80 evrov. Za osmi 180 evrov. Ne bo lahko.

KOROŠEC: In mislim, da starši pač niso kompetentni za to. Kompetenten je za to učitelj.

ANŽLOVAR: Da je tema še kako vroča, dokazujejo tudi mnenja strokovnjakov. Povsem nasprotna.

Dr. JANEZ JUSTIN (Pedagoški inštitut, 12.5.2010): Učitelj lahko teoretično poučuje brez učbenika in imate šole... Glejte, saj to ni nobena moja modrost, veste. To je preprosto dejstvo.

ANŽLOVAR: Danes smo slišali nasprotno. Učbenike potrebujejo tako učitelji kot učenci. In trga šolskih knjig se ne sme omejevati.

Dr. ANDREJA HOČEVAR (predsednica Zveze društev pedagoških delavcev): Več pomeni lahko konkurenco. In v tistem več lahko učitelj izbere, kar je zanj in za učence najboljše.

ANŽLOVAR: Tudi založniki so proti omejevanju. Razumljivo. Posel je pač posel.

ROK KVATERNIK (Založba Rokus Klett): Absolutno. Mislim, da obstaja tudi ene trideset zdravil proti bolečinam. Učitelj v Avstriji nima nobenega problema z izbiro med 20 berili. Torej to je stvar učiteljev, avtonomije, strokovnosti in tako naprej. Tukaj je Slovenija zdaj nazadovala v takem pogledu, kot morda Albanija.

ANŽLOVAR: Založniki so tudi sprožili tožbo proti šolskemu ministrstvu, saj so potrjeni učbeniki prišli v šole aprila. Maja pa je ministrstvo prepovedalo uporabo novih učbenikov, preden starim poteče veljavnost. In še: po napovedi ministra Lukšiča, da bodo za 20 odstotkov skrčili snov v učnih načrtih, se zdaj s tem ukvarja posebna skupina, ki išče rešitve in način, kako to doseči.

BRATOŽ: Dober večer trem sogovornikom. Z nami je strokovnjakinja s Filozofske fakultete, doktor Ljubica Marjanovič Umek. Dober večer.

Dr. LJUBICA MARJANOVIČ UMEK (članica strokovnega sveta za splošno izobraževanje): Dober večer.

BRATOŽ: In pa učitelj zgodovine in tudi sam avtor učbenika, gospod Marjan Rode, ali ne.

MARJAN RODE (učitelj zgodovine): Dober večer.

BRATOŽ: Na drugi stani pa doktor Boris Marajon, podpredsednik Aktiva svetov staršev ljubljanskih osnovnih šol. Takole, slišali smo, kar 700 učbenikov in delovnih zvezkov za 16 predmetov v osnovni šoli. Številka je neverjetna, zelo visoka. Če obrnemo in izračunamo drugače. V povprečju je to 45 učbenikov in delovnih zvezkov za en sam predmet. Pa vas sprašujem vse tri, komu koristi takšna množica, poplava bi lahko rekli, učencu, učitelju ali založniku? Gospa Marjanovič Umek.

UMEK MARJANOVIČ: To bom jaz težko odgovorila, ker nisem ne učiteljica v šoli, ne učenka, ne založnica. Vsekakor pa sem prepričana, da si moramo razjasniti, da ima učenec vedno samo en učbenik in prav bi bilo, da bi imel tudi pripadajoči delovni zvezek, v koliko obstaja. Kako pa omogočimo in koliko potrebe imajo učitelji in učiteljice, da med več učbeniki izbirajo in najdejo to, kar je bilo nenazadnje tudi v posnetku slišati, neko različnost v učbeniku A v primerjavi z B, je pa verjetno v veliki meri povezano s samim predmetom, s samimi pristopi poučevanja, z inovativnostjo avtorjev in pa avtoric učbenikov. Tako, da meni same številke ne govorijo o ničemer.

BRATOŽ: In ta številka pravzaprav se vam ne zdi sploh katastrofična.

UMEK MARJANOVIČ: Ne vem, zakaj bi se mi zdela številka katastrofična, ker potem v zadnjem izhodu mora se učitelj, oziroma učiteljica odločiti za en učbenik, ki ga otrok tudi ima

BRATOŽ: Vaš nasvet pa je, naj vendarle vzamejo tudi delovni zvezek, ki pripada temu, ne pa, da poseže po različnih.

UMEK MARJANOVIČ: Če v primeru, da delovni zvezek obstaja, je ta delovni zvezek narejen kot dopolnitev k učbeniku, pomeni, da pokriva druge vrste znanja, kot pa sam učbenik. In za kakovostno znanje v najširšem pomenu besede, pri vseh predmetih, kjer ta kombinacija obstaja, je potrebno vzeti oboje, če naj tudi dosega vse cilje.

BRATOŽ: Ni pa to norma. Lahko naredi drugače?

UMEK MARJANOVIČ: Ne, jaz mislim, da je norma v primeru, da je koncept učbeniških gradiv tako postavljen. Potem ne moreš vzeti iz gradiva, ki ga nekdo, avtorji in avtorice koncipirajo na način, da z učbenikom in delovnim zvezkom pokrivajo cilje v učnem načrtu, potem mora imeti učenec za to, da cilje lahko dosega, tako učbenik kot delovni zvezek.

BRATOŽ: Gospod Rode, kako se vi odločate, ko selekcionirate, katere učbenike boste vzeli? Nekaj jih tudi sami napišete, kot ste rekli.

RODE: Ja, torej verjetno seveda je v tem primeru ta moja vloga na strani mojega izdelka, se pravi, vzamem verjetno svoj izdelek, ker je narejen po moji meri. Jaz bi mogoče drugače odgovoril. Kako pravzaprav naj bi učitelj izbral učna gradiva in moje mnenje je, da v prvi vrsti učitelj mora vedeti, kakšen stil pouka ima, kako torej on poučuje. To se pravi, če se tega zaveda in mislim, da se večina učiteljev tega dobro zaveda, potem seveda izberejo učbenik najprej vsebinsko, glede na svoj način pouka, potem pa seveda tudi didaktično. Recimo, bi lahko rekli tudi slogovno, glede, didaktično je tudi glede razne te slikovne opreme in tako naprej.

BRATOŽ: Je dobro, gospod Majaron, da je minister Lukšič ustavil to nabavo novih učbenikov, češ imamo toliko drugih, pa naj najprej pač porabimo, oziroma naj se učenci učijo iz teh, ki so še pravzaprav povsem veljavni.

Dr. BORIS MAJARON (podpredsednik Aktiva sveta staršev ljubljanskih osnovnih šol): Ja, to bi težko komentiral. Nisem tudi seznanjen točno z besedilo te okrožnice, kako trdo je ta omejitev zdaj res postavljena in koliko dobesedno se bo na šolah izvajala. Tako, da bi to res težko komentiral. Bi pa, če smem, k prejšnjemu dodal, da definitivno v našem aktivu menimo, da taka situacija dejansko ne koristi. Slovenski trg je že tako zelo majhen, učbeniški trg pač majhnega jezikovnega področja. In že zaradi tega vemo, da so knjige drage, da so učbeniki dražji. Potem pa, ko za isti predmet tekmuje veliko učbenikov, tudi založniki težko predvidijo pravo naklado, ker nikoli ne vedo, koliko učiteljev se bo odločilo za njihov učbenik in morajo vse te rezerve...

BRATOŽ: Kar verjetno draži potem učbenik.

MARAJON: Točno. Saj to na koncu koncev plačajo starši. Tudi kolegi iz založništva mi povedo, izbirati morajo, oprema mora biti bogatejša, da se na trgu izdelek opazi, vlagati morajo v promocijske akcije in to na koncu koncev vse plačamo starši. Sprašujemo pa se tudi, ali ima Slovenija dovolj kvalitetnih avtorjev, ki jih spet zaradi nizkih naklad težko pošteno plačamo, da so vsi ti učbeniki dobri. In potem, več kot jih je, če niso vsi dobri, večja je verjetnost, da bo kak učitelja ali pa kak strokovnjak na šoli izbral tudi kakšnega, ki mogoče ni optimalen.

BRATOŽ: Naj povem ob tem, da smo povabili seveda tudi šolskega ministra Lukšiča, ki je zaseden, so nam pojasnili v njegovem kabinetu, kar žal ni prvič na to temo. Torej če nekako povzamem, možno je, glede na to, koliko različnih je naslovov, učbeniških in delovnih zvezkov, da se otrok iz Ljubljane, Kopra in Murske Sobote, uči iz popolnoma, ali pa dokaj drugačnih materialov. Ali pač ne?

UMEK MARJANOVIČ: Ne. Poglejte, vsi učbeniki, če so te številke seveda prave in govorimo res samo o učbenikih in ne o učbeniških gradivih in nepotrjenih učbeniških gradivih, so potrjeni na strokovnem svetu za splošno izobraževanje, vsi učbeniki. Kar pomeni, da se ugotovi, oziroma pridobi ustrezne recenzije za otroke, oziroma učenke in učence v prvem triletju, razvojno psihološko presojo, učbeniki prestanejo strokovno recenzentsko presojo in prestanejo presojo o tem, ali so skladni z učnim načrtom. Kar pomeni, da strokovni svet ne more potrditi učbenika, po katerem učenec nebi mogel doseči standardov znanja, ki so definirani v učnem načrtu.

BRATOŽ: Dobro, ampak vtis je vseeno, da je nekako posel prevladal nad stroko. Tak občutek je. Vi ste že sami rekli, da ste malo podvomili, ali imamo v Sloveniji toliko piscev, da lahko spišejo toliko kvalitetnih učbenikov.

MARAJON: Ja, sploh pri teh honorarjih, ki so pač zaradi majhnih naklad in vseh teh negotovosti, tudi razmeroma majhni. Drži, doktor Umkovi bi ugovarjal samo v tem, da je postopek potrditve na Komisiji za učbenike pa strokovnem svetu zgolj formalnost. Komisija samo ugotovi, da so vsi dokumenti priloženi. Zdi pa se nam do neke mere vprašljivo dejstvo, da založnik sam izbere in plača recenzenta. Mogoče bi bilo vsaj v tej smeri kaj narediti, da bi te ocene bile bolj neodvisne. Mogoče tudi omejitev teže nebi škodila. Vemo za opozorila, Inštitut za varovana zdravja, da naj teža šolske torbe nebi presejala...

BRATOŽ: Govorite dobesedno o fizični teži?

MARAJON: Govorim o fizični teži, ker sedanja...

BRATOŽ: Ker te torbice so težke.

MARAJON: ... Ker sedanji normativ govori o fontu, o številu strani na učno uro in tako naprej. Ko tisto izračunamo, je šele možno priti na ekscesne teže. Mislimo, da je najlažje, če se orpedeli neka teža, ki je enaka za vse, ker opažamo, da je normativ Inštituita za varovanje zdravja, naj bi torbica bila 10 odstotkov telesne teže, je presežen tudi za več kot 100 odstotkov tam v 6., 7. razredu.

UMEK MARJANOVIČ: Ali smem mogoče?

BRATOŽ: Ja.

UMEK MARJANOVIČ: M Jaz sem sedela dolga leta v strokovnem svetu za splošno izobraževanje, kjer komisija za učbenike poroča, preden to strokovni svet to potrdi. Mislim, da je bila trditev kar huda, ne za vse recenzente, Jaz ne poznam nobenega od recenzentov ali recenzentk, ki bi se podpisal nov učbenik. Njegovo ime je tam napisano, ne da bi zadevo prebral in za njo stal. Torej gre za ...

BRATOŽ: To naj bi nekako veljalo.

UMEK MARJANOVIČ: ... Strokovno presojo.

BRATOŽ: Težava je v tem, da ste rekli, da založnik sam plača recenzenta.

UMEK MARJANOVIČ: ... Hkrati pa tudi ne gre za formalno, ne, ne. Bil je rečeno oboje, da se formalno presoja in da se z recenzijo ne zagotovi strokovnosti. Poglejte, tudi ne gre za formalno presojo Komisiji za

učbenike, sicer je pa zelo, zelo hudo. Namreč gre za presojo strokovnjakov in strokovnjakinj, zaposlenih na Zavodu za šolstvo, ali so te cilji in standardi znanja vključeni v učbenike, primerljiv z učnimi načrti.

BRATOŽ: Dobro. Samo še dobro minuto imamo. Prej smo slišali gospoda Justina, ki je rekel, da bi se lahko v šoli učilo tudi samo, bi se reklo, s tem, kar učitelj piše na tablo. In tudi druge komentarje sem slišal, da recimo učitelj prebere vse učbenike in potem nekako to združi v neko snov, ki jo ustno posreduje. Vi, gospod Rode, pišete učbenike. Še o tem bi vas vprašal. Nedavna raziskava je pokazala ogromno nelogičnih, pojmovno zmedenih, težko berljivih, da vi se z boljšo berljivostjo izboljšal znanje kar za polovico. Nekaj primerov imamo tukaj. Recimo, za vlade Avgusta so Rimljani že vladali celotnemu slovenskemu ozemlju. Slovenskega ozemlja seveda takrat ni bilo. Potem, v rimskem času je naš prostor doživljal državljanske vojne, tudi ne vemo, za kakšne gre. In v tretjem stoletju je slovenski prostor doživljal pokristjanjevanje, malo prezgodaj, ne. Ali pa v 4. stoletju smo imeli dve škofiji. Kako priti do takšnih nenavadnih zaznamkov.

RODE: Torej avtorstvo teh izjav ni moje, to je prvo. Drugič bi jaz samo to rekel, torej ta raziskava doktor Justina je bila delana na enem ozkem segmentu učbenikov, se pravi predvsem biologija in geografija. Enkrat je bil tudi omenjen učbenik za zgodovino. Tako, da zdaj to raziskavo posploševati na vse učbenike, da so zelo problematični, je mogoče malo krivično. Kar se pa mojega dela tudi kot recenzenta tiče, se pa spomnim neke anekdote, ko sem, ne bom seveda omenjal imena, srečal enega od avtorjev na ulici. Nisva se prej poznala. Sem mu pa prej z rdečo črto črtal, črtal, črta. In je rekel: kaj imate vi proti meni. No, jaz sem mu pa razložil, gledal sem, kako bodo brali to učenci. Ker to je gospod z inštituta, in nima prakse. Torej mislim, da tudi drugi recenzenti podobno postopajo.

BRATOŽ: Ne upoštevajo psihe najstnika, recimo.

RODE: Ja, torej govorim o recenzentih. Torej, če recenzent nekje pozna, kako razmišljajo otroci, kako berejo, kako razumejo besedila, potem lahko zelo kvalitetno sčrta take nemogoče izjave. In se strinjam s profesorjem Justinom, da je treba seveda paziti na te načine pisanja in pa tudi obljublja nek priročnik, kar vsekakor ne bo v škodo.

BRATOŽ: Dobro. S čim bodo torej to jesen šolarji šli v šolo? Z novimi, torej stotinami učbenikov ali z 20 odstotkov manj snovi, kot je napovedal minister Lukšič? To bi bilo dobro verjetno, ne?

MARAJON: Ja, z osnovno je malo prezgodaj, glede delovnih zvezkov in učbenikov bomo pač videli, kako se bodo pač zdaj te dogovori na svetih staršev odvili.

BRATOŽ: Bi veljalo prečistiti te vsebine, za petino, kot pravi minister?

MARAJON: Naše mnenje, da ne nujno linearno pri vseh predmetih enako. Mislim, da je prav, da se strokovnjaki usedejo, spet premislijo, ali se da kakšne vsebine vseeno umakniti. Ampak ne zato, ker bi bili mi neka anti-intelektualistična struktura, da bi bili proti učbenikom, delovnim zvezkom in učenju povprek. Ampak nasprotno, marsikje bi se z razbremenitvijo dalo doseči boljše obvladovanje bistvenih vsebin. Pač mislim, da smo starši najbolj zainteresirani za kvalitetno izobraževanje svojih otrok in si ne pustimo reči kaj drugega.

BRATOŽ: 20 odstotkov manj, ker je balasta veliko?

UMEK MARJANOVIČ: Ne, to jaz se ne znam odločiti tako na hitro in na pamet o nobeni številki. Jaz mislim, da je treba vsakih pet do 7 let učne načrte posodobiti. To pa ne pomeni nujno zmanjšati. Lahko morda za en, za dva ali pa za nič procentov.

BRATOŽ: Dobro. En stavek.

RODE: To je politična odločitev, kot 20 procentov Odmevov manj.

BRATOŽ: Ha, ha. Hvala vsem trem.

RODE: Hvala lepa.

UMEK MARJANOVIČ: Hvala.

MARAJON: Hvala.